

הזקן הלבן-הצעיר חייב ללכת

רישמי המרד של השבוע הקדים אותו. לוי אשכול אינו טיפש, והוא ידע כי ברגע זה אין לפרט כל אפשרות לחולל הפיכה צבאית, או לאיים בהתפטרות המונית של ראשי מערכת הבטחון, או לנקוט באמצעי-לחץ אחר. צה"ל אינו עומד מאחורי שמעון פרס. עומדים מאחוריו המנגנון האזרחי של משרדו, קבוצה של קארייריסטים, חלק ממונגנוני החוץ וקשרייהם. אין זה מספיק. על כן אפשר להרחיקו.

***

ל צמרת הוותיקה גם אין שום חשק ליפול מן הפח אל הפחת, ולהמליך את משה דיין על משרד-הבטחון. משמע: יחסל את פרס — ויבוא במקומו.

כאשר היה דיין נעריהחצר מס' 1 של בן-גוריון, לא נפל בקונטרסיו מתעלולי פרס לאחר-מכן. יתר על כן, יש לדיין כזה תכונות מסוכנות שאין לפרס (ולדיון). משום כך נחטמה דרכו אל עמדת-המפתח.

הצמרת הוותיקה אימצה לעצמה סיסמה מחוכמת: להשאיר כל דבר על כנו, למנוע כל משרד, להמשיך בכהונת המ"ל שלה כמות שהיא. סיסמה זו הובילה באופן טבעי להעברת תיק הבטחון לידי ראש-הממשלה הבא — לוי אשכול.

לוי אשכול היה, בראשית ימי המדינה, מנהל משרד-הבטחון. הוא מקורב לצרכי הבטחון, והוא אדם פיקח. הוא יוכל להטיל את מרותו על המשרד, ובאותו עת לדאוג כי צה"ל יקבל את האמצעים הדרושים לסיפוק צרכיו. הוא יוכל להטיל את מרותו על שרותי-הבטחון, שאליהם יש להחזיר את הממונה הקודם. אשכול הוא, בשלב זה שר-הבטחון הטבעי.

השאלה היא: עם או בלי שמעון פרס?

הסיסמה "כל איש יישאר במקומו" חלה רק על שרים. אן היא חלה על סגני-שרים. נהוג כי סגני-השר צמוד לשר שלה, והולך יחד עמו. כי הסגן אינו אלא עוזר, וכל שר זכאי לבחור לו את עוזרו שלו.

אולם ברגע זה מסתמנת בקרב חלק מן הצמרת נטייה מסוכנת ל"פשרה" — פשרה שכנתה להשאיר את שמעון פרס על כנו כסגן-שר-הבטחון.

***

ני רוצה להזהיר בכל החוכמה בפני עצת-אחיזת-על זו. אין זה פתרון, אלא התחמקות — תוצאה של פחדנות, עייפות, קלות-דעת, השליה-עצמית.

אומרים: למה לנו לגרום למשבר נוסף כעת? ניתן לביני ללכת. את פרס לבדו אפשר להציף כעבור זמן מה.

זהו אשלייה. המשבר הנוסף הוא יבוא — ומוטב שכשיו, כשהתנאי אים נוחים, מאשר בעוד שנה, אחרי שלפרס יהיה זמן להתכונן. אומרים: פרס מסוכן רק מאחורי גבו של בן-גוריון. אשכול יטיל עליו את מרותו.

הוא יחזור ויהיה סגן-שר, ותו לא. זהו זילזול מסוכן בכושרו של פרס. כל עוד בן-גוריון חי, ויכל סגן-שר-הבטחון, אם שמו שמעון פרס, לחדש את המישחק שלו מאחורי גבה של הממשלה, לחרוש מזימת, לטמון מלכודות.

אין לו שום סיכוי לחולל הפיכה מזויינת כיום — אך מי יודע מה יהיה המצב בעוד שנה, במצב מדיני אחר, במצב-רוח שונה?

אומרים: פרס יודע יותר מדי. הוא מחזיק בידו את כל מערכת קשרי-הבטחון שלנו. אפשר בלעדיו. הוא לא ימסור אותם לזולתו.

אילו היה זה נכון, הרי היה מקומו של האיש על ספסל-הנאשמים של בית-משפט, על-פי חוק בטחון המדינה. מי שמאמין בכך, איך הוא יכול לסבול אף לרגע כי איש כזה ימשך לכהן בעמדת-מפתח? אך אין זה הגון אף להעלות טענה כזאת. כל עוד לא הועמד האיש בפני הברירה.

הדדי-בן-גוריון-ניצויה כולה תאבד הרבה מערכה, אם שמעון פרס לא ילך.

הוא יכול להיות שגריר בליבריה, או מזכיר-החץ של קיבוץ אלומות, או מנהל-הסכס של משרד-החץ.

אבל אין מקומו במשרד-הבטחון. לא בתור שר. לא בתור סגן-שר. אפילו לא בתור סגן-שר שני, אם תקבל ההצעה למנות כסגן שר ראשון איש כמו יגאל אלון או ישראל גלילי.

בן-גוריון הלבן. פרס חייב ללכת.

הוא הלבן. התגובה הלאימית היא אנוחה של הקלה. אנוחה מעושה, והקלה אמיתית. שהרי הכל הבינו, סוף-סוף: אם הוא יישאר במקומו עוד שנה-שנתיים, יותיר אחריו בסוס איתן לדיקטטורה של נעריהחצר שלו. דיקטטורה של צעיר בעל כשרון מוגבל ושאפתנות בלתי-מוגבלת, המשליך את יהבו על כוחות-החוץ בעולם, והמבקש להפיק לצרכיו את מנגנוני-החוץ במדינה.

עמ' ה' הוא הולך. בעוד מועד. כשעוד יש סיכוי להחניק את הדיקטטורה הבטחונית-טית באיבה, ולהחזיר את בטחון-המדינה למקומו הראוי — בלב האורה.

הוא הולך — ונידמה כי בלכתו הוא משרת את המדינה שרות טוב יותר מכפי ששירת אותה אי-פעם מאז ימי ת"ש."

***

הוא סיכוי להתנתק הדיקטטורה הבטחונית-טית בי איבה. סיכוי בלבד. כי ההליכה עצמה עדיין אינה בבחינת סתימת הגולל על הכת הבטחונית-טית ושאיפותיה. אחרי 1918 נפוצה בגרמניה סיסמה היסטורית: "הקיסר הלבן — הגרמנים נשארנו!"

ואומנם, הקיסר המיליטריסטי ברח ב-1918. אך הגרמנים שלו, אבות המיליטריזם הגרמני, הושארו על כנם. אחרי התדמיה הראשונה, הם התבצרו והתעצמו. הם ניהלו מדיניות חשאית מאחורי גב הממשלה, התקשרו עם גורמי חוץ, פיתחו נשק אסור — ולבסוף העלו את אדולף היטלר ל-שלטון.

כל זה היה נמנע — אילו היה למייסדי הרפובליקה אומץ-הלב הדרוש לסלק הגרמנים, אחרי סילוק הקיסר.

לנו יש נסיון קרוב יותר. כאשר הלך דויד בן-גוריון לשרה-בוקר, בפעם הקודמת, דאג ברגע האחרון להשאיר אחריו קופת שרצים מתחת למיטות יורשיו התמימים.

או מינה את שמעון פרס למנהל משרד-הבטחון, ואת משה דיין לרמטכ"ל. צמד-חמד זה ניהל את הקנוניות מ-אחרי הגב, התקשר עם זרים, ארגן את עסקי-הביש, וסילק את פנחס לבון. במשך שמונה שנים ארוכות סבלה המדינה מספיון הפרשה היא, ועד היום ניכר רישומה בחיי המדינה.

האם תסתפק הצמרת המורדת כיום בהליכה בן-גוריון? האם תחמיץ את ההזדמנות החד-פעמית לטהר את המדינה גם מן הבן-גוריונים הקטנים? האם תזמין לעצמה את גורלו של פנחס לבון?

אחרי סטאלין באה הדדי-סטאליניזציה. אחרי בן-גוריון דרושה דדי-בן-גוריוניזציה — יסודית, עיקבית, יצונית.

***

י ישרוט במשרד-הבטחון? זהו מוקד כל השאלות. זוהי הבעיה הבערת ברגע זה. אולי הבעיה הבערת היחידה.

משרד הבטחון גנוזים כיום כוחות אדירים — אנושיים, כלכליים, שלטוניים, פסיכולוגיים. כל החולם על המבצע, כל החולם על הפיכה צבאית, כל המבקש להדביר את הדמוקרטיה הישראלית — טבעי שישם את עינו על משרד זה.

שמעון פרס לא הספיק להשתלט סופית, ולהלכה, על משרד זה. זוהי העובדה המכרעת, הטמונה בעיתוי המרד נגד בן-גוריון, שחכי ריח את הזקן ללכת.

כשהלך הזקן, היו ארבע אפשרויות תיאורטיות פתוחות בפני היורשים:

- מסירת משרד-הבטחון לידי שמעון פרס.
- המשכת האיחוד התיקוני הנוכחי של ראש-הממשלה ושר-הבטחון, הפעם בידי לוי אשכול, תוך השארת שמעון פרס בתפקיד הסגן.
- ה"גיל", תוך סילוק שמעון פרס.
- מסירת התיק לידי משה דיין.

הפתרון הראשון ירד מן הפרק מידי המרד נגד בן-גוריון היה קשור כל-ככול בהתיקומו נגד מעשי שמעון פרס — ענייני בן-גל, סילוק הממונה, הזמנת שטראוס, ועוד ועוד. מסירת משרד-הבטחון לידי פרס היתה שמה לאל את עצם מטרות המרד.

אני מעז לומר, ללא התפארות-שווא, כי ההסברה הבלתי-נלאית של השבועון הזה, במשך שבע שנים ארוכות, בה חשפנו את תהליך השתלטותו של פרס על המדינה, תרמה תרומה מכרעת למצב-הרוח של צמרת המדינה. היא ידעה על מה נערך הקרב. על כן לא לקחה בחשבון אף לרגע את מסירת התיק המכריע לפרס. המצב היה שונה אילו הספיק פרס להתבצר, להשתלט על אחותו, להיות לשר

יגאל אלון, אותו זמן דרשה אחדות-העבודה בכל תוקף את החזרת "האיש הקטן" לתפקיד הממונה על שרותי הבטחון.

יתוך-פעולה זה נתן בידי אשכול וגולדה מראש נשק חשוב לחיכות הפנימי במפא"י. הם יכלו לטעון — בצדק — כי התפטרות בן-גוריון לקרב את הסיכוי לאיחוד שתי המפלגות, כשלב ראשון לאיחוד משולש. ואכן, בממשלת אשכול יש סיכוי רב להצטרפות מפ"ם, מיד או כעבור זמן קצר.

ביום השישי האחרון עשה בן-גוריון מאמץ אחרון לשכנע את ישראל גלילי, שיסכים לאיחוד ללא תנאים. נסיון זה נכשל. מאותו רגע כבר הבין בן-גוריון כי קיים נגדו רוב מגובש בממשלה ובכנסת, וכי רוב זה יקום נגדו כבר בישיבת הממשלה ביום ראשון, בדין על משפט באול.

יתכן שמצב זה הוא הטומן בחובו את ההסבר לתופעה המורדה ביותר של השבוע: הסתלקותו של בן-גוריון ללא קרב של ממש. אולם אין זה הסבר מספיק.

שרי בהסתלקותו השבוע, בניסיונות כאלה, הפקיר בן-גוריון למעשה את פרס.

פרס היה בפאריס כאשר התפטר בעלי-חסותו. ברור כי לא ידע על כוונה זו. ברגעים המכריעים ביותר, כאשר דבריו חיוניים נחתכו בשיחות חטופות, נעדר פרס מן הארץ. הדבר הזכיר את העדרו של טרוצקי מהלחיית לנין — כתוצאה מקנוניה של סטאלין הצעיר, ששיקר לו בכבר מועד ההליכה.

מועד נהג בן-גוריון כן? אחרי שהוא עצמו טיפח את פרס בעמל של שנים והכין אותו לתפקיד יורש-העצר — כיצד הפקיר אותו ברגע מכריע, לא הבטיח את עתידו (ואף לא את הרוח שלו), כאילו האיש כולו לא איכפת לו עוד?

זוהי התעלומה החשובה ביותר בכל פרשת התפטרותו. בן-גוריון התפטר לא רק על הממשלה, לא רק מן הכנסת — אלא גם משמעון פרס. יתכן כי מפתח התעלומה חבוי בשתי הופעות:

● **היחס לתנועת-החרות.** בשביל בן-גוריון זהו עניין של חיים-ארימות. הוא

א. אשכול